

CIRCULAR LITÚRGICA 2016-1

Stift Heiligenkreuz, 4 maig 2016

Estimats germans i germanes,

Espero que la meva primera circular, amb data de Nadal de 2015, enviada i publicada la primera setmana de Quaresma de 2016, hagi arribat a tots els monestirs. El temps entre Nadal i Quaresma l'esmerçaren en el seu treball els traductors, que remercio de tot cor per aquest important servei a l'Orde. Amb vista a aquest retard, compto, en un futur, datar la carta amb més precisió, renunciant a fer referència al temps litúrgic.

Traduccions

Agraeixo el fet que en molts monestirs els monjos i les monges hagin accedit a traduir la meva circular. Amb tot, aniria bé tenir altres traductors de recanvi, encara que fos només ocasionalment. No dubteu pas a oferir-vos!

Em comentaven que la versió francesa no era massa bona. Demano disculpes. La versió millorada ja està penjada al web de l'Orde.

Per manca de traductors, la darrera circular litúrgica del P. Alberic Altermatt del novembre de 2012 va ser publicada només en alemany, fet que, òbviament, en va dificultar la divulgació. Per això, amb el seu consentiment, afegeixo a la meva circular l'essencial de la seva, en forma d'annex, ometent el que ja no tenia actualitat. Agraeixo un cop més al P. Alberic la seva carta tan bella.

Reaccions a la meva darrera circular

Agraeixo molt els comentaris que n'he rebut, ja que em permeten discernir el que era útil o interessant i el que no ho era.

Em feien notar que es va llegir públicament en molts monestirs, mentre que en altres va restar en la clandestinitat o ni tan sols hi va arribar. Com que alguns punts són importants per a tothom, a mi m'agradaria que aquesta carta arribés a tothom, però la decisió, és clar, pertany als superiors. Demano amb insistència que es divulgui força aquesta carta per tal que pugui arribar a tots els monestirs, i si de cas el meu e-mail amb la circular no arribés a algun monestir, digueu-m'ho, per tal d'esmenar l'error.

Actualitats (Església i Orde)

1. El papa Francesc, en els seus tres anys de pontificat, ha introduït tres **modificacions al Missal Romà** (*Missale Romanum*) que afecten totes les traduccions.

a) El decret *Paternas vices* del dia 1 de maig de 2013 de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sacraments va introduir la menció de sant Josep a les pregàries eucarístiques II, III i IV, tal com ja es feia en la I, just després del nom de la Mare de Déu. Heus-ne ací la traducció corresponent en català: pregària eucarística II: «i feu que, amb la Verge Maria, Mare de Déu, amb sant Josep, el seu espòs, amb els apòstols...»; pregària eucarística III: «en primer lloc amb la Verge Maria, Mare de Déu, amb sant Josep, el seu espòs, amb els apòstols...»; i pregària eucarística IV: «que amb la Verge Maria, Mare de Déu, amb sant Josep, el seu espòs, amb els apòstols...».

b) El decret *In caenam Domini* del 6 de gener de 2016 de la mateixa Congregació, que permet a partir d'ara rentar els peus a les dones en el ritu del lavatori dels peus dins la missa de la Cena del Senyor del dijous sant. El decret diu així: «Per tal de manifestar el sentit ple del ritu als qui hi participen, ha semblat bé al summe pontífex Francesc de canviar la norma de les rúbriques del Missal Romà (p. 218, n. 6, de la segona edició catalana de 1990): “els ajudants acompanyen fins a uns seients preparats alguns homes designats...”, que cal canviar així: “els ajudants acompanyen fins a uns seients preparats els qui hagin estat escollits d'entre el poble de Déu...” (i, per consegüent, caldrà modificar igualment el n. 301 del Cerimonial dels Bisbes, i el n. 299 b així: “seients per als qui han estat escollits”), per tal que els pastors puguin escollir un petit grup de fidels que representi la varietat i la unitat de cada porció del poble de Déu. Aquest petit grup pot estar format per homes i dones, joves i vells, i convenientment de persones sanes o malaltes, clergues, consagrats i laics».

Per bé que aquest decret modifica només les edicions originals llatines del missal i del cerimonial dels bisbes, es pot posar ja en pràctica de seguida i a tot arreu. En la carta que acompanyava el decret, Mons. Artur Roche, secretari de la Congregació, explica d'una manera molt interessant l'evolució històrica del ritu del rentament de peus el dijous sant, afegint que no és obligatori de fer-lo dins la missa. En efecte, segons la tradició de l'Orde s'acostumava a fer abans de la missa, ja sigui al refector, a la sala capitular o al claustre, pràctica que tal vegada hagin conservat moltes comunitats. És obvi que en tot temps s'havien rentat els peus a les dones, quan aquesta cerimònia tenia lloc en els monestirs de monges.

c) La tercera modificació es refereix al decret *Pastor aeternus* del 29 de maig de 2014, en què s'inscriuen al calendari romà general les celebracions de sant Joan XXIII, papa i de sant Joan Pau II, papa, els dies 11 i 22 d'octubre respectivament, amb el grau de memòria lliure.

2. Vull afegir encara una breu remarca sobre una innovació important dins el Missal Romà (2002): l'anunci de les festes pasquals, el dia d'Epifania, que es canta tradicionalment després de l'Evangelí, tal com ho indica ja el directori litúrgic de l'Orde el dia 6 de gener.

3. Una altra innovació (dins el *Missale Romanum Supplementum* 2008) és la reintroducció de la vigília de Pentecosta, és a dir, la llarga litúrgia de la Paraula de la missa de vigília de Pentecosta, que recorda la litúrgia de la Paraula de la nit de Pasqua. La nostra litúrgia monàstica podria incorporar aquests dos elements, l'anunci de les festes pasquals el dia d'Epifania i la vetlla de la Pentecosta, fet que significaria un enriquiment.

4. Els trapencs tenen també un secretari de litúrgia, el P. Justin Sheehan OCSO, monjo de l'abadia de Genesee als Estats Units (justinlitsec@gmail.com) i redactor del directori litúrgic OCSO (www.ocso.org). Estic regularment en contacte amb ell per informar-lo de les nostres activitats litúrgiques.

5. Acabo d'assabentar-me que l'abadia de Wettingen-Mehrerau disposa encara d'exemplars del **Kyriale Cisterciense 1983** que podeu demanar. La versió revisada i augmentada per Heiligenkreuz el 2010 la podeu adquirir a www.bebeverlag.at.

6. L'abadia trapenca belga de Westmalle posa gratuïtament a la disposició dels monestirs que els necessitin per a la litúrgia els llibres litúrgics impresos en aquest monestir que encara els queden. Els podeu demanar a fra Gueric Aerden OCSO (brgueric@trappistwestmalle.be). Animo les comunitats que continuen pregant amb els llibres litúrgics de Westmalle a col·laborar en la seva actualització per tal que tot l'Orde es pugui beneficiar de llibres nous.

7. He tingut coneixement que a l'abadia **Itatinga-Hardehausen** del Brasil treballen en un nou Llibre d'Hores en portuguès, basat en el breviari de Heiligenkreuz de 1978, fet que em permet d'indicar que a **Heiligenkreuz** s'està treballant a marxes forçades en una nova edició d'aquest breviari (amb l'actualització del calendari dels sants i l'aplicació del text de l'actual *Nova Vulgata*).

8. Per als països de llengua alemanya convé saber que ja s'ha enllestit la nova traducció litúrgica de la Bíblia i que ha estat ja aprovada per la Santa Seu. Quan es publiqui, la tardor de 2016, serà l'única traducció vàlida per a l'ús litúrgic, juntament amb els leccionaris i altres llibres que vagin apareixent. Els monestirs que vulguin elaborar els seus propis llibres litúrgics s'hauran d'atenir a aquesta nova traducció.

Activitats del Secretariat per la litúrgia

Entre finals de 2015 i principis de 2016 vaig passar, invitat per la M. Emmanuelle, una setmana a l'abadia francesa de **Boulaur**. Les monges volien consultar-me sobre qüestions actuals de litúrgia. En conservo un record excel·lent i convido totes les comunitats a dedicar un temps a discutir sobre qüestions litúrgiques, eventualment en companyia d'un convidat expert.

A l'abril vaig poder visitar diversos monestirs suïssos, passant primer alguns dies a l'abadia d'**Eschenbach** per trobar-me amb el **P. Alberic Altermatt**. Em va confiar un cert nombre de valuosos textos, documents i altres peces d'arxiu, i tot un seguit d'informacions útils. D'allí vaig anar a l'abadia d'**Hauterive** per tal de conèixer millor aquest monestir, que, durant decennis, tingué tanta importància per a la litúrgia del nostre Orde. El tercer lloc que vaig visitar és l'abadia de la **Maigrauge**, on vaig poder resar Vespres amb les germanes. A la Universitat de Fribourg (Suïssa) vaig conèixer la senyora **Alicia Scarcez** (especialista en cant cistercenc) i el professor **Martí Klöckner** (catedràtic de litúrgia). Tots dos em van proporcionar molt bones i interessants informacions, i m'oferiren, en la mesura del possible, llur ajuda per l'esdevenidor. L'últim dia vaig visitar el priorat d'**Orsonnens**, poblat per vietnamites, la litúrgia franco-vietnamita dels quals em va impressionar vivament.

He fet doncs un bell sojorn a Suïssa, que m'ha permès d'aprendre molt sobre litúrgia i, sobretot, m'ha permès de celebrar-la amb els nostres germans i germanes. Els agraeixo de tot cor l'hospitalitat i l'acolliment.

Gràcies al treball seriós de dues germanes de Boulaur s'està confeccionant un nou **Gradual Cistercenc**. Tot just acaben de començar, però el treball va avançant. En ocasió del darrer qüestionari litúrgic molts monestirs de l'Orde expressaven el desig d'un nou Gradual. Del darrer, editat a Westmalle, en queden pocs exemplars, i a més té l'inconvenient que segueix l'ordre litúrgic antic. El nou Gradual Cistercenc vol conservar la tradició coral dels cistercencs, però adaptant-se al nou ordre litúrgic, d'acord amb el Missal Romà i l'*Ordo Cantus Missae*. Hi ha algun dubte sobre la manera de tractar els eventuais signes rítmics o altres particularitats de la nostra tradició coral. Us agrairé els comentaris i aportacions sobre aquest punt. Caldrà igualment adaptar el propi dels sants a l'actual calendari de l'Orde. Les comunitats que vulguin mantenir les festes pròpies són pregades d'indicar-m'ho. S'entén que aquest treball, quan s'acabi, serà sotmès a l'aprovació del Capítol General i de la Santa Seu per tal que pugui esdevenir un autèntic Gradual Cistercenc. Els trapencs també hauran de formar part del projecte. I, repeteixo, seran benvinguts els vostres suggeriments i col·laboració.

Entre els *desiderata* formulats diverses vegades en el Capítol General de 2015 i també en el qüestionari sobre litúrgia, figura un **Llibre de costums** o **Costumari**. S'ha creat un petit grup de treball compost de vuit persones del nostre Orde (pertanyents a vuit monestirs diferents, tant de monjos com de monges), que es fonamentarà en els **Usus Cistercienses** de 1958, àmpliament difosos en el nostre Orde. Tot i que aquests *Usus* no van ser mai aprovats oficialment, són si més no el darrer document d'aquesta mena i reflecteixen per consegüent amb força fidelitat allò que les comunitats consideraven, almenys en part, com a ús tradicional. Per contra, molts dels costums que hi apareixen ja no són propis de la nostra època i caldrà revisar-los. Aquest treball procurarà igualment obtenir l'aprovació de l'Orde, no per esculpir-lo en marbre o perquè

esdevingui llei, sinó senzillament perquè serveixi de punt de referència. També sobre això compto amb els vostres suggeriments, per tal que el resultat obtingut pugui ser útil a les comunitats i no menystingui les diferents realitats. També en aquest cas cercaré, fins on sigui possible, la col·laboració dels trapencs.

L'any 2001, promulgat pel papa Joan Pau II, es va fer una nova edició del ***Martyrologium Romanum***. Es tracta del catàleg vigent dels sants de l'Església. En el número 38 (i en altres) les comunitats monàstiques són cridades a confeir un apèndix al martirologi i a fer-lo aprovar per la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sacraments. Ens agradaria enllestir-ho, ja que el gruix principal del treball ja s'ha fet, primer per part del P. Plàcid Vernet OCSO (Abadia de Cîteaux) i del P. Alberic Altermatt O. Cist. Cal acabar la redacció d'aquests textos i sotmetre'ls a l'aprovació del proper Capítol General. També sobre això compto amb els vostres suggeriments.

Respostes a preguntes que m'han fet

1. On caldria fer la pausa de l'antifona mariana Sub tuum praesidium?

L'antifona *Sub tuum praesidium* remunta sens dubte al segle III. En aquell temps el llatí no tenia cap mena de sistema de puntuació. És inútil, doncs, per resoldre aquesta qüestió, acudir als textos antics. Pel que fa a les edicions més modernes, els textos són unànimes: «... libera nos semper, [pausa] Virgo...». Així el *Graduale Cisterciense*, Westmalle 1804 (i les edicions següents), p. 129; la *Liturgia Horarum*, Roma 1986, p. 586; l'*Antiphonale Monasticum II*, Solesmes 2006, p. 17; i *Cantus Selecti*, Solesmes 1949 (reimprès el 2007), p. 180. Són referències certament aleatòries, però contenen una mateixa tradició. L'antifona implora el socors perpetu de Maria, i no el socors de la «Verge perpètua». Alguns monestirs (Hauterive, Heiligenkreuz, la Casa General, algunes cases de la Congregació de Mehrerau) van adoptar una altra posició per a la pausa: «... libera nos, [pausa] semper Virgo...». Malgrat l'ús d'aquests pocs monestirs, jo aconsello l'ús que trobem en la majoria de llibres litúrgics, és a dir, la pausa després de «semper». Es tracta, de fet, de la versió més estesa a l'Orde, per tant no es tracta d'imposar una reforma, i més quan els textos romans estan d'acord amb nosaltres. Tanmateix, les dues variants són possibles, i contenen un bell missatge.

2. Els cistercencs, ¿fan statio abans de l'ofici?

Pel que jo sé, l'*statio* abans de l'ofici i de la missa té el seu origen en els monestirs benedictins, ja que llur església no formava part de la clausura i no era adient que els monjos hi acudissin per separat d'un a un. Per això s'esperaven i entraven tots junts a l'església. En canvi, en els monestirs cistercencs, l'església, ja des dels inicis, formava part de la clausura i ni tan sols tenia una entrada expressa per al poble; només s'hi podia accedir passant pel claustre o bé des del dormitori, talment que no hi havia cap raó que impedis als monjos d'acudir-hi individualment. El poble disposava d'esglésies parroquials pròpies, sovint una capella adossada a l'entrada del monestir. Les monges

disposaven del seu propi cor, integrat també en la clausura, al contrari de la nau, que era accessible a tothom. Encara una altra raó en contra de l'*statio*: és una forma massa triomfalista d'entrar a l'església, sobretot si la comunitat és nombrosa, pràctica que els nostres Pares van rebutjar. En els antics *Usus Cistercienses* de 1958 es rebutjava l'entrada conjunta amb *statio* prèvia, tot i que no s'excloïa radicalment. Sigui com sigui, no tenim avui directrius concretes sobre aquest punt.

Em sembla que, més enllà de les normes de la clausura, l'ús més estès és el d'esperar individualment al cor i no fer *statio*. Però conec també la pràctica, en algunes comunitats, de fer *statio* en ocasió dels oficis més festius per tal d'entrar plegats a l'església.

3. A Completes nosaltres diem cada dia una oració pròpia. Quina cal escollir per a l'Octava de Pasqua? ¿La del dia o la de les Completes del dissabte o del diumenge?

Al nostre Orde hi ha la tradició de resar cada dia les mateixes completes, amb la mateixa oració. Si es fa així, la pregunta no té cas. Si es prenen les oracions de la Litúrgia de les Hores romana, caldrà triar, per a tots els dies dins l'Octava de Pasqua, l'oració del diumenge (després de les segones vespres), ja que conté el motiu de la Resurrecció de Crist i tota l'octava és festejada com el dia de la Resurrecció. A la Litúrgia de les Hores, tanmateix, això no queda clar, ja que s'alternen els dos formularis del diumenge (després de les primeres i de les segones vespres).

4. Si es porta capa pluvial, ¿es pot portar la cogulla a sota?

No és fàcil donar una resposta precisa. El n. 63 del *Ceremoniale Episcoporum* (Roma 1984) afirma que l'hàbit coral del bisbe consisteix en la muceta damunt el sobrepellís. El n. 66 defineix com a hàbit coral propi dels preveres el sobrepellís damunt l'hàbit talar o sotana. La capa pluvial es reserva per als oficis fora de la missa, i no es precisa si a sota s'ha de portar sobrepellís o alba, però, segons el context, el més correcte seria l'alba. El n. 192 parla de la capa pluvial per a les vespres pontificals presidides pel bisbe. El bisbe ha de portar l'alba sota la capa pluvial, i els altres preveres facultativament l'alba o el sobrepellís. Això només per al ritu romà.

Inicialment al nostre Orde la capa pluvial estava prohibida o era simplement ignorada. El P. Fulgenci Scheider escriu en 1926 a la *Zisterzienserchronik* (n. 449, any 38), que, al principi, no es permetia l'ús de la capa pluvial, ni tampoc de la dalmàtica. Tanmateix aquestes prohibicions es van suavitzar molt aviat i s'admeté l'ús de la capa pluvial sobretot per a l'abat (cf. p. 183). Trobem també la capa pluvial al Ritual Cistercenc de 1899 al capítol IX, «Quo ordine efferatur ad tumulum», en el context dels funerals. L'abat porta capa pluvial damunt l'alba, sens dubte perquè s'acaba de celebrar la missa. I el mateix per a totes les processons que segueixen la missa. El mateix Ritual preveu per a les benediccions solemnes únicament l'estola damunt la cogulla (p. 43). El

Ritual Cistercenc, com és obvi, no tracta ni de baptismes ni de casaments, per tant no hi ha informació sobre aquests aspectes. Ni tampoc dins el *Ceremoniale Abbatum*.

Els textos emanats del Vaticà fan molt poques referències a la litúrgia monàstica o a la cogulla. Tanmateix, vegeu el n. 126 de la instrucció *Redemptoris Sacramentum* de 2004, que, en el context de la concelebració, diu el següent: «Cal reprovar expressament l'abús següent, contrari a les prescripcions dels llibres litúrgics: encara que hi participi un sol assistent, no es permet als ministres sagrats de celebrar la santa missa sense ornaments litúrgics, o portar només l'estola sobre la cogulla monàstica o sobre l'hàbit religiós comú, i menys encara sobre el vestit civil. Els ordinaris hauran de corregir sense demora aquesta mena d'abusos i hauran de vetllar perquè en totes les esglésies i oratoris que depenguin de llur jurisdicció hi hagi el nombre suficient d'ornaments litúrgics, confeccionats segons les normes.»

A manera de conclusió: per a la celebració de la missa cal portar alba, estola i casulla. Fora de la missa, i sobretot després de la missa, la capa pluvial damunt l'alba amb estola. L'hàbit litúrgic propi dels monjos és la cogulla, si s'escau amb l'estola. En el cas d'hores canòniques solemnes (amb un prevere, o l'abat que presideix), caldria adoptar la forma romana i portar alba i capa pluvial, encara que aquesta praxi no correspongui del tot a la tradició original del nostre Orde.

Amb el benentès, però, que la cogulla no substitueix l'alba. Els prelats poden usar encara, com a hàbit coral, la indumentària prelatícia, és a dir, el sobrepellís amb la muceta sobre l'hàbit, a més de la birreta i/o el solideu, ja siguin blancs o negres; aquest agençament però ja no s'estila i, de fet, no ha estat mai autènticament cistercenc.

Conclusió

Per acabar, voldria compartir amb vosaltres dos bells pensaments del papa Francesc:

«L'evangelització joiosa esdevé bellesa en la litúrgia enmig de l'exigència diària d'estendre el bé. L'Església evangelitza i s'evangelitza ella mateixa amb la bellesa de la litúrgia, la qual també és celebració de l'activitat evangelitzadora i font d'un renovat impuls oblatiu» (*Evangelii Gaudium* n. 24).

«No és automàtic que qui freqüenta la casa de Déu i coneix la seva misericòrdia sàpiga estimar el proïsme. No és automàtic! Tu pots saber tota la Bíblia, pots saber totes les rúbriques litúrgiques, pots saber tota la teologia, però del saber no és automàtic que en vingui l'estimar: l'estimar té un altre camí, hi intervé la intel·ligència, però també alguna cosa més... El sacerdot i el levita veuen però ignoren; miren però no fan res. Això no obstant no hi ha veritable culte si no es tradueix en servei al proïsme. No ho oblidem mai: davant el sofriment de tanta gent esgotada per la fam, per la violència i per les injustícies, no podem restar com a simples espectadors. Ignorar el sofriment de

l'home, què significa? Significa ignorar Déu!» (Audiència General, 27 abril 2016, catequesi sobre l'evangeli del bon samarità).

Amb aquestes belles paraules, que ens poden ajudar a reflexionar sobre la nostra relació personal amb la litúrgia, m'acomio de vosaltres tot recomanant-vos que pregueu pel nostre Orde!

Amb les meves salutacions fraternals,

Fr. Coelestin Nebel O. Cist.

liturgia@ocist.org

ANNEX

Alberic M. Altermatt

Sobre la commemoració dels difunts

(Novembre 2012)

«Ni als morts no refusis la teva caritat» (Sir 7,33).

En la tradició occidental el mes de novembre ha estat sempre consagrat d'una manera particular a la commemoració dels difunts. A banda del simbolisme de la natura que mor, el que hi va contribuir d'una manera decisiva va ser la introducció, per l'abat Odil·ló de Cluny († 1049), de la Commemoració de tots els fidels difunts el 2 de novembre, imposada l'any 998 a tot l'Orde cluniacenc. Aquest ús es va estendre des de Cluny a tota l'Església.

Rebo regularment preguntes sobre la commemoració i els sufragis pels difunts, i és per això que voldria centrar aquesta desena carta circular a aquest tema. L'any 1995 el Capítol General va decidir un nou reglament per als sufragis pels difunts (*De suffragiis pro defunctis nostris*), reglament que continua vigent. Com que aquestes normes havien estat publicades només en llatí, a la part introductòria de l'*Ordinis Cisterciensis Directorium Divini Officii*, i també en llatí al *Rituale Cisterciense* (Langwaden 1998, p. 196-198), no eren necessàriament prou conegudes. Darrerament el *Rituale Cisterciense* de 1998 s'ha anat traduint a diverses llengües, cosa que les ha fetes més accessibles. Transcriu tot seguit el text sencer d'aquest estatut important, abans de comentar-ne alguns aspectes.

Deures o sufragis pels difunts en l'Orde Cistercenc d'acord amb les decisions del Capítol General de l'any 1995

El Capítol General estableix sobre els sufragis pels nostres difunts solament normes generals, però correspondrà a cada una de les Congregacions d'establir normes especials (o aplicar les normes generals a les circumstàncies particulars).

Introducció teològica

En la vida cristiana sempre ha tingut una gran importància la pietat i el culte envers els difunts, des dels primers temps de l'Església i del nostre Orde. En la commemoració dels difunts s'expressa la comunió dels sants, per la qual, units entre si tots els membres de Crist, a uns se'ls demana una obra espiritual, i als altres se'ls ofereix el consol que esperen. En el culte dels difunts, nosaltres els cristians procurem certament confirmar l'esperança de la vida eterna i expressar manifestament l'índole pasqual de la mort cristiana. Per això l'Església ofereix pels difunts el sacrifici eucarístic de la Pasqua de Crist, i fa pregàries i sufragis per ells, perquè aquells que pel baptisme van

formar un sol cos amb el Crist mort i ressuscitat, passin amb ell de la mort a la vida, un cop purificada la seva ànima i rebuts al cel amb els sants i escollits, mentre el seu cos espera que es compleixi l'esperança feliç de la manifestació de Crist i de la resurrecció dels morts.

1. Les commemoracions (aniversaris solemnes) de difunts

A més de la Commemoració de tots els fidels difunts del dia 2 de novembre, el nostre Orde celebra cada any dues commemoracions de difunts:

a) el dia 18 de setembre, la Commemoració dels difunts de tota la família cistercencs morts d'un any ençà, que cal celebrar com un ofici solemne.

b) el dia 14 de novembre, la Commemoració de tots els difunts que serviren Déu sota la Regla del Nostre Pare sant Benet, que cal celebrar com un ofici festiu.

En aquestes commemoracions totes les misses s'apliquen pels difunts, fora que el Superior (la Superiora) ho estableixi altrament.

2. La commemoració mensual (ofici del mes)

Un cop al mes, el dia que indica el Directori de l'Ofici Diví de l'Orde, faci's la Commemoració de tots els difunts, com un «ofici votiu». Almenys la missa conventual s'ha d'aplicar pels difunts.

3. La commemoració diària de difunts

A més dels sufragis diaris que hi ha en la celebració de la Sagrada Eucaristia així com en la Litúrgia de les Hores i en els usos locals, que es digui en els monestirs on sigui costum, després de la lectura diària del necrologi, el salm «Des de l'abisme» i una oració convenient.

4. Els sufragis en la mort d'algun germà o alguna germana de la comunitat

A més d'allò que el Ritual Cistercenc proposa en la mort d'algun germà o d'alguna germana, en el nostre Orde observi's el següent:

a) Per un germà o una germana difunt/a, a més de la missa exequial, se celebrarà o concelebrarà tres vegades la missa conventual, per exemple el dia tercer, setè i trentè després de l'òbit, segons les rúbriques. Si algun dels monjos sacerdots no pot assistir a la missa conventual o no pot aplicar la missa conventual pel difunt, que procedeixi segons el que disposarà el Superior.

b) On sigui costum, es poden celebrar 30 misses (les «gregorianes») pel germà o la germana difunt/a.

c) Es recomana vivament que durant 30 dies el nom del germà o de la germana difunt/a es digui en la pregària universal de la missa, o en la pregària eucarística, o en les pregàries (lletanies) de vespres.

d) D'acord amb la tradició antiga i cistercenca, ofereixin alguna obra de caritat o almoïna pel germà o la germana difunt/a. El Superior (la Superiora) pot establir que es faci algun altre sufragi (per exemple, oracions particulars).

e) S'enviaran esqueles als altres monestirs de l'Orde i a tota la Família Cistercenca, les quals es donaran a conèixer a tothom en cada comunitat, de la manera que el Superior (la Superiora) hagi disposat.

5. Els sufragis per altres difunts

a) Un cop rebuda la notícia de la mort dels germans o de les germanes del nostre Orde i de tota la Família Cistercenca, així com dels nostres familiars —pares, mares, germans, germanes i esposes i fills—, en cada comunitat, a més de la commemoració mensual, que tots facin pel difunt (per la difunta) l'obra de pietat que cadascú cregui més oportuna, o la que el Superior (la Superiora) determini.

b) Es pot inserir el nom del difunt (de la difunta) en la pregària universal de la missa (o en la pregària eucarística) i en les pregàries (lletanies) de vespres.

c) Un cop rebuda la notícia de la mort del Summe Pontífex, del Bisbe diocesà, de l'Abat General, de l'Abat President (o Abadessa Presidenta) de la Congregació (o de l'Abadessa Presidenta de la Federació) i del Pare Immediat, celebraran per ell/a la missa conventual.

Comentari sobre alguns punts de l'estatut del Capítol General de 1995

Després del Concili Vaticà II (1962-1965) i de la reforma litúrgica que aquest va endegar, sorgí repetidament el desig, sobretot per part del P. Abat Dionís Farkasfalvy, d'adaptar els nostres «debita pro defunctis nostris» (els sufragis pels nostres difunts) a la teologia (escatologia) actual i a la pràctica litúrgica renovada. Ja ho havien fet altres ordes antics amb tradicions similars a les nostres, com també els trapencs des del Capítol General de 1971 (cf. *Rituale Cisterciense*, Langwaden 1998, p. 195-196).

Amb motiu del seuencontre al monestir de Frauenthal (Suïssa) del 20 al 22 d'abril de 1995, la comissió litúrgica del nostre Orde va treballar sobre aquesta qüestió complexa i va preparar un nou estatut per a sotmetre'l a la deliberació del Capítol General. Per tal d'introduir-nos al tema, el professor Jakob Baumgarther († 1996), professor emèrit de litúrgia de la Universitat de Fribourg (Suïssa), ens havia fet una exposició teològica fonamental i decisiva que tenia per títol: «*Ni als morts no refusis la teva caritat*» (*Sir 7,33*). *Reflexions sobre litúrgia pastoral per a la commemoració dels difunts* [publicada en alemany amb el títol de: «*Auch den Toten versage nicht deine Liebe!*» (*Sir 7,33*).

Pastoralliturgische Überlegungen zum Totengedenken a: Heiliger Dienst 49 (1995) 174-187].

Calia adaptar la revisió i renovació dels sufragis pels nostres difunts a la visió teològica de la mort i de la benaurança eterna tal com l'havia exposada el Vaticà II i la reforma litúrgica [cf. per exemple l'*Ordo Exsequiarum* de 1969 i les diferents edicions en llengua vernacle]. És també per aquest motiu que una introducció teològica va precedir les decisions del Capítol General de 1995.

Per a la renovació de l'antic reglament, la Comissió litúrgica es va guiar bàsicament per sis principis:

a) Les normes generals pel que fa als sufragis pels nostres difunts s'han de fonamentar en la teologia, i han de ser raonables i conformes a la realitat actual.

b) Ja que, des de la reforma litúrgica, els sufragis pels difunts tenen oficialment el seu lloc dins la litúrgia (no era així abans, almenys no en igualtat de condicions), cal prestar-los una atenció particular. Es tracta, en la celebració de la missa o de les vespres, de la pregària universal, la darrera intenció de la qual és normalment pels difunts. Pel que fa a la pregària eucarística, hi ha la possibilitat d'afegir noms a les intercessions pels difunts.

c) La Commemoració de tots els fidels difunts del 2 de novembre s'ha de promoure, tant més que concerneix igualment tots els nostres difunts.

d) Cal reduir, com han fet altres Ordes, els aniversaris solemnes.

e) Caldrà mantenir, en la mesura del possible, la «sana» tradició de l'Orde.

f) Per regla general, la pregària no s'ha de multiplicar sinó d'intensificar.

Com altres Ordes sorgits en l'Edat Mitjana, el nostre va desenvolupar des del començament una vasta política de commemoració que, amb el temps, va prendre més i més volada, segons un ritme diari i anual. Amb motiu de la trobada de la comissió litúrgica a Frauenthal, el P. Plàcid Vernet OCSO, monjo de Cîteaux, un dels millors especialistes de l'antiga litúrgia cistercenca, va fer una exposició circumstancial sobre *El culte dels morts segons els Usus Cistercienses*, [publicat a *Liturgie*, n. 94 (1995), p. 220-242].

[Bibliografia sobre la commemoració dels difunts a l'Orde Cistercenc: José MATTOSO, *O culto dos mortos em Cister no tempo de S. Bernardo*, a: *IX centenário do nascimento de S. Bernardo*. Encontros de Alcobça e Simpósio de Lisboa. Actas. Braga 1991 (= *Memorabilia Christiana* 2), p.77-100; Alexander LIPP, *Unsere Pflicht gegen die Verstorbenen* (El nostre deure envers els difunts), a: *Cistercienser-Chronik* 1 (1889), p. 21-23, 30-31, 38-40, 46-48; (P.), *Unsere Pflicht gegen die Verstorbenen*, a:

Cistercienser-Chronik 4 (1892), S. 187-189; Gregor MÜLLER, *Die vier großen Ordens-Anniversarien* (Els quatre grans Aniversaris de l'Orde), a: Cistercienser-Chronik 35 (1923), p. 185-188; ders., *Das tägliche Totenoffizium* (L'ofici diari pels difunts), a: Cistercienser-Chronik 31 (1919), p. 33-40; id., *Vom Sterbelager bis zum Grabe* (Del llit de mort a la tomba), a: Cistercienser-Chronik 27 (1915), p. 57-66, 126-131, 149-152, 174-180, 191-198, 215-221, 240-245, 269-273, 284-289; Chrysogonus WADDELL, *A Long —a very Long— Parenthesis: The Cistercian Funeral Ritual of 1965*, in: Liturgy OCSO 11/2 (1977), p. 53-108].

Voldria fer tot seguit algunes remarques sobre alguns aspectes de les decisions del Capítol General de 1995.

1. La reducció dels aniversaris solemnes a dos.

Fins al Capítol General de 1995 teníem a l'Orde Cistercenc quatre aniversaris solemnes (*Anniversaria Sollemnia pro defunctis, Officia defunctorum praecipua*), que remuntaven als primers temps de l'Orde però que, al llarg de la història, havien sofert moltes modificacions de data i de contingut. A la Commemoració universal dels fidels difunts del 2 de novembre, atestada ja pels Usos més antics de l'Orde, els *Ecclesiastica Officia* del segle XII, s'hi van afegir els quatre aniversaris solemnes següents:

1. L'aniversari solemne pels pares, germans i germanes [cosins, cosines, familiars i benefactors], inicialment celebrat el 20 de novembre (segons els Usos més antics), i de vegades el 18 de novembre. L'any 1965 se'n va fixar la celebració el dia 20 de maig i, després de la darrera reforma litúrgica, al 20 de juny.

2. L'aniversari solemne pels membres de l'Orde, familiars i benefactors, morts d'un any ençà. Introduït cap a la meitat del segle XII, se celebrava després del Capítol General anual de l'Orde (a Cîteaux), inicialment un dia no especificat del mes de setembre, i més endavant el 18 de setembre.

3. L'aniversari solemne pels [papes], bisbes i abats [i altres superiors de l'Orde]. Introduït durant la segona meitat del segle XII, se celebrava inicialment el dia 11 de gener, més tard el 28 o el 31 de gener, i des de 1965 el 30 de gener.

4. El Capítol General de 1350 va instituir un quart aniversari solemne, el del 20 de maig, més tard el 21 de maig *pro personis regularibus Ordinis nostri*. L'any 1965 es va fixar la seva celebració el 14 de novembre, l'endemà de la festa de tots els sants de l'Orde, i es va estendre a tots els qui han servit Déu sota la Regla del nostre pare sant Benet.

Com que aquesta classificació dels difunts en categories desconcerta l'home d'avui, el Capítol General va decidir de reduir a dos els aniversaris solemnes. Així doncs, des de 1995, tenim només, a més de la Commemoració universal de tots els fidels difunts del

2 de novembre, els dos aniversaris solemnes següents, amb l'ofici de difunts i l'aplicació de totes les misses pels difunts:

a) Commemoració dels difunts de tota la família cistercenca morts d'un any ençà (18 de setembre).

La novetat és que la commemoració concerneix no únicament els difunts de l'Orde, sinó la totalitat dels difunts de tota la família cistercenca. Té la categoria d'ofici solemne, és a dir, la missa té tres lectures, i si l'aniversari no es pot celebrar el mateix dia, cal traslladar-lo al primer dia lliure següent.

[Nota del P. Coelestin: El llibre «*Missa Propriae O. Cist*» ofereix per al dia 30 de gener com a primera lectura de l'Antic Testament Dn 12,1-3. Com a segona lectura del Nou Testament proposo d'ara endavant la que figura el dia 18 de setembre: Rm 8,31-35.37-39.]

b) Commemoració de tots els difunts que serviren Déu sota la Regla del nostre pare sant Benet (14 de novembre). Té la categoria de festa.

Els trapencs, en el seu reglament de 1971, van abolir els quatre aniversaris de l'Orde, concentrant-ne la commemoració exclusivament el 2 de novembre.

Una remarca important: el Capítol General de 1995 va concedir expressament a les diferents congregacions la possibilitat de dotar-se d'unes normes pròpies d'acord amb els costums locals. Així, el capítol de la Congregació de Mehrerau va decidir mantenir l'aniversari solemne pels pares, germans i germanes difunts del 20 de juny, incloent-hi els fundadors i els benefactors. En molts monestirs del nostre Orde (potser en la majoria), hi ha el vell costum de celebrar, un dia fix de l'any, l'Aniversari solemne dels fundadors, una pràctica que té la seva explicació en fet que a l'Edat Mitjana els monestirs es fundaven gairebé sempre per tal de pregar pels fundadors. Aquests aniversaris s'haurien de conservar de totes totes.

2. La supressió del Trentenari pels difunts

Per raons teològiques i pràctiques, el Capítol General de 1995 va abolir la pregària de trenta dies pels difunts, el *Tricenarium*, tot i la seva antiguitat (consta ja en els *Ecclesiastica Officia* del segle XII). Els trapencs ja l'havien abolit abans. El Trentenari s'obria solemnement al Capítol el dia 17 de setembre i es cloïa el 17 d'octubre després de Completes. Durant aquests trenta dies, els membres de l'Orde, sobretot els qui no eren preveres, tenien el deure de pregar quasi al límit d'allò que és suportable (un Saltiri sencer o tres viacrucis). L'argument principal per l'abolició del Trentenari era el fet que, des de la darrera reforma litúrgica, la pregària diària pels difunts tenia ja el seu lloc dins la litúrgia, en la pregària universal de la missa i de les vespres. Per contra, es

va mantenir intencionadament la commemoració del 18 de setembre elevant-la a la categoria d'ofici solemne.

3. Manteniment de l'ofici del mes (*Officium mensis*)

La commemoració mensual dels difunts, l'ofici del mes, fou introduïda pel Capítol General de 1350 per tal de reduir a una sola commemoració mensual moltes de les diverses commemoracions que s'havien anat introduint a l'Orde i als diferents monestirs. El 1995 es va decidir conservar aquest ofici, però una mica simplificat. Com a mínim cal aplicar la missa conventual d'aquest dia pels difunts. Sobretot els temps forts de l'any litúrgic (Advent, Nadal, Quaresma i Pasqua), durant els quals no es pot celebrar ni la missa ni l'ofici pels difunts. Durant el temps ordinari, en el dia indicat del mes al directori, es pot celebrar, però no és obligatori, la missa conventual i l'ofici pels difunts d'acord amb el model d'una «memòria».

Cada comunitat, doncs, és lliure d'organitzar com li sembli l'ofici del mes. Sigui com sigui, aquest dia, la missa conventual s'ha d'aplicar necessàriament pels difunts, és a dir, la missa se celebra a intenció dels difunts. Els trapencs van mantenir també aquesta pràctica, en una data fixada per l'abat o l'abadessa de cada monestir.

No comento totes les altres decisions del Capítol General de 1995. Atendré de bon grat les qüestions que tingueu a bé de posar-me. El que compta de debò és que els nostres monestirs practiquin intensament la pregària pels morts i la commemoració dels difunts, quelcom que el nostre Orde sempre ha tingut en gran estima, segons el consell de l'Eclesiàstic: «Ni als morts no refusis la teva caritat» (Sir 7,33).

Fra Alberic M Altermatt O. Cist.